מראי מקומות- בכורות נ"ה

א) **היו לו בשני עברי הירדן... ואצ"ל חו"ל וארץ**- כ' **היד דוד** דמשמע מכאן דעבר הירדן הוי מא"י, דאם הי' מחו"ל, מה שייך לומר ואיצ"ל, הרי הוא גופא חו"ל הוא. והביא **מהר"ן בנדרים** (כב.) דעבר הירדן אין מביאין עומר ממנו ואינו קדוש למקצת קדושות, ומשמע דלמקצת קדושות שפיר הוי קדוש. וכ' הי"ד דלפי"ז א"ש, דברישא קתני עבר הירדן דאין חלוקין כ"כ בקדושותיהן, דהא במקצת קדושות הוי כא"י, והדר קתני דאיצ"ל חו"ל גמור.

ב) **והא חוצה לארץ וארץ כמקום שיש גשר דמי, וקתני לא מצטרפין**- **פרש"י**, ואפי' עומדות כולן בתוך מיל, וא"כ נראה דאינו תלוי במרחק, אלא דהטעם דב' עברי הירדן הוא משום דזה בארץ וזה בחו"ל, ולכן אין מצטרפין. והק' ה**מים קדושים**, דלמא לעולם ס"ל לר"א דירדן א"י מקרי, ולכך דוקא כשאין שם גשר אין מצטרפין, משא"כ ארץ וחו"ל לאו בהכי תלי טעמא משום דלא מקרבין, דאפי' מקרבין נמי אין מצטרפים, דשני ארצות נינהו. דהיינו, די"ל דלעולם יש ב' אופנים למנוע צירוף, או מרחק ממש, או אם הוי מקום אחר, וא"כ מהכ"ת להק' על ר' אמי מזה. ותי' דכיון דהברייתא כיילינהו לכולהו בחד בבא, לכן משמע דכי היכי דארץ וחו"ל אין הטעם משום דלא מקרבי, דהא כיש להם גשר דמי, ה"ה רישא דב' עברי הירדן. וכן ע' ב**חזון איש** (כ"ז, ד') דהעיר כן, וכ' דכיון דהברייתא נקט לשון "ואצ"ל חו"ל וארץ", ומשמע דטעם א' להן, וכמו דבארץ וחו"ל אינו משום מרחק, כן מה שהירדן מפסיק אינו משום מרחק.

ג) **כתנאי**- **פרש"י**, אי ירדן חשוב ארץ כנען ולא יפסיק אי לא. והעיר **היד בנימין**, א"כ למה תי' הגמ' לעיל דדרשי' "ארץ ולא ירדן", הול"ל בפשיטות דמה דירדן מפסיק טפי משאר נהרות הוא משום דהירדן אינו מא"י. ותי' דעכצ"ל דהגמ' עדיין לא ידע שיש שיטה כזו, דס"ל דירדן אינו מא"י. אלא דהק', א"כ מהכ"ת דבאמת ריב"ב ורשב"י נח' בענין אם הוי הירדן הפסק לענין מעשר בהמה, דלמא כ"ע מודו דהוי הפסק, דאפי' על הצד דמא"י הוא, מ"מ הא דרשי' ארץ ולא ירדן. ותי' דכיון דאית לנו פלוגתא אם הוי הירדן מא"י או לא, תו אי"צ לומר שיש דרשה כזו דארץ ולא ירדן. עוד תי' דאולי זהו באמת כוונת הגמ' "ארץ ולא ירדן", דהיינו דהירדן לאו מא"י הוא.

ד) **כתנאי, כי אתם עוברים את הירדן וכו', ארצה ארץ כנען ולא הירדן ארץ כנען**- ע' ב**מנחת אברהם** שהביא מה שהעיר ה**מצפה איתן** דמשמע מהגמ' דהמח' הוא גופא לגבי חילוק מקום למעשר בהמה, אבל לשאר דברים ודאי ירדן כא"י, אבל מהפסוקים לא משמע כן, דהפסוקים איירי לענין ערי מקלט. ולכן כ' שיש נפק"מ לענין מדידת הארץ, דהא בעיא שילוש גבול הארץ, והשתא איכא נפק"מ אם הירדן בכלל המדידה או לא, ובזה נח'. אולם העיר ע"ז המנח"א דהא מדידת הארץ לענין ערי מקלט הי' מצפון לדרום, ומה שייך הירדן לזה בכלל, שהרי הירדן הי' במזרח, אלא משמע דבאמת כל המח' הוא רק לענין מעשר בהמה, אם חשיב הירדן גבול בפנ"ע ועי"ז הוי חילוק מקום למעשר בהמה.

ה) **למה נקרא שמו ירדן, שיורד מדן**- כ' ה**מהרש"א**, דאע"ג דכבר בימי משה נקרא ירדן, אף דלא הי' חלק של דן עד דכבשוה בזמן השופטים, מ"מ הא מצינו מקראות שקראו אותו על שם העתיד.

ו) **זכרותא דדמא כבדא כדר' יצחק, דאמר ר"י כבד שנימוח מטמא ברביעית**- ע' ב**קהלות יעקב** (טהרות סוף סי' כ') שהביא מה שהק' ה**מקדש דוד**, למאי נפק"מ בזה שנחשב דם, הא גם בשר דינו הכי, שיטמא כשנימוח מדין נצל, ושיעורו ברביעית, דהא נצל שקרש שיעורו בכזית, וא"כ טרם שנימוח הי' בו רביעית, דכל משקין שקורשין, רביעית שלהם עומד כזית. ותי' הקה"י דבשר שנעשה נצל גם בעודו נימוח דינו כבשר, ושיעורו בכזית, ע"ש בביאורו.

ז) **ופליגא דרב, דאמר רב אמי אמר רב, מיטרא במערבא, סהדא רבה פרת**- ע׳ **במרומי שדה בנדרים** (מ.) שהביא מש״כ **הר״ן** שם, דמה שאמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת, נפק״מ לענין שאסור לטבול בו, לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן, כלומר דקוו וקיימי. והק׳ המרומי שדה, מהו שאלת הגמ׳ למאי נפק״מ, הרי נפק״מ לברך ולהודות להשי״ת על הטוב שבא״י. ותי׳ ע״פ הא דאמרי׳ דפליגא דרב אדשמואל, דשמואל ס״ל דנהרא מכיפי׳ מבריך, וזה משמע דמחמת המטר נתגדלו, ודלא כדמשמע מדברי שמואל, דמשמע דמאליו הן מתברכין ואי״צ למטר. אבל הק׳ הנצי״ב, מהכ״ת דנח׳, הא י״ל דכ״ע ס״ל כמו דאי׳ בתענית, דאין לך כל טפח וטפח שיורד שאין תהום עולה לקראתו, וא״כ נמצא דשפיר רב יכול לסבור כשמואל, ומ״מ הוי סהדא רבא פרת אם יש מיטרא במערבא. וע״ז תי׳ הר״ן דע״כ כוונת רב הי׳ לענין טבילה, דאם פרת מתגדל, היינו משום שיש הרבה מטר בא״י, וממילא פסול הנהר לטבילה, שהרי נמצא דרובו מי גשמים ואינו מטהר בזוחלין.

ח) **שמא ירבו נוטפין על הזוחלין**- **פרש״י**, דלא חזו להו מי גשמים, לפי שהיו ספק זבות, ובזב כתי׳ מים חיים. וע׳ **ברש״י בשבת** (סה:) שהביא רש״י פי׳ זו מרבו, אבל חולק עליו משום דדין זה דצריך מים חיים הוא דוקא בזב, אבל לא בזבה. ולכן פרש״י שם ע״פ דברי התורת כהנים דמי גשמים אין מטהרין בזוחלין כלל, דדוקא מעיין מטהר בזוחלין. וע׳ **בבית יוסף** (יו״ד ר״א, ג׳, ד״ה ומ״ש או) שהביא מה**מהרי״ק** דדין זה שאין מי גשמים מטהרין בזוחלין הוא דין דאורייתא, ולכאו׳ כפשטות שי׳ רש״י שם, אולם מה**מרדכי** הביא דאינו אלא מדרבנן.

ט) **אין המים מטהרין בזוחלין וכו׳**- **פרש״י**, דכל שעה הוו מים נוטפין רבין עליהן. והק׳ **הריטב״א בנדרים** (מ:), ומה בכך, הרי מצינו לענין מקוה, דכל שיש שם מקוה כשרה, אפי׳ אם מוסיף הרבה פעמים מים שאובין, אמרי׳ דנעשה חלק של המקוה, ולא אמרי׳ דאם רבו על המי מקוה דע״י נעשה למקוה פסולה, ומ״ש. ותי׳ דכיון דכל פסול שאובין הוא רק מדרבנן, א״כ הקילו רבנן היכא שיש כבר מקוה כשרה, אבל כאן, דהפסול זוחלין הוא מן התורה (לפי השיטות דבאמת ס״ל כן), א״כ אין היתר אם נתרבו המי גשמים על המי מעיין. וע״ע **בט״ז** (יו״ד ר״א, ג׳) שתי׳ דשאני פסול שאובין, דכל הפסול הוא דחשוב כתלושין בידי אדם, ולכן מהני הדין השקה, דמהני כמו זריעה, להיות חוזרין ומחוברין למי מקוה כשרין. משא״כ הפסול זוחלין, אז לא מהני כלל השקה, דאין החסרון הא דהוי תלוש, וא״כ לא מהני לעשות זריעה.

י) **מנא הני מילי**- ע׳ **ביד דוד** שהביא מה**שמחת יו״ט** שהק׳ דהא לעיל מקשינן מעשר בהמה למעשר דגן, וא״כ לימא דכמו במעשר דגן איכא פטור לקוח, לימא דה״ה במעשר בהמה איכא פטור לקוח. ותי׳ דאיכא נפק״מ לענין מתנה, דבמעשר דגן לא מצינו שיש פטור מתנה, וא״כ י״ל דהלימוד מהא דבכור בניך תתן לי מלמד אף לענין מתנה. עוד תי׳ ע״פ מה שהביא **תוס בב״מ** (פח.) מח׳ ראשונים לענין פטור לקוח דמעשר דגן, **דר״ת** סובר דדוקא לוקח אחר מירוח פטור, אבל אם לוקח קודם מירוח חייב, וא״כ י״ל דבא הכתוב לומר דאפי׳ לקוח לאחר זמן הגורן פטור [ולכאו׳ משמע מדבריו דזמן הגורן הוא דאורייתא, וק׳, דמשמע לקמן דהוי תקנה דרבנן, וצ״ע]. ולדעת **הריב״ם** דס״ל להיפוך, דדוקא לקוח לאחר שמירחה פטור, י״ל דכאן בא לומר דאפי׳ לקוח קודם זמן הגורן פטור.